

## แนวทางการพัฒนาการอาชีวศึกษาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ: กรณีศึกษาระบบทวิภาคีคุณภาพสูง

### Vocational Education and National Security: A Case Study of the Bilateral System High Performance

อรรถการ ตฤณารังสี<sup>1,2</sup>

#### บทนำ

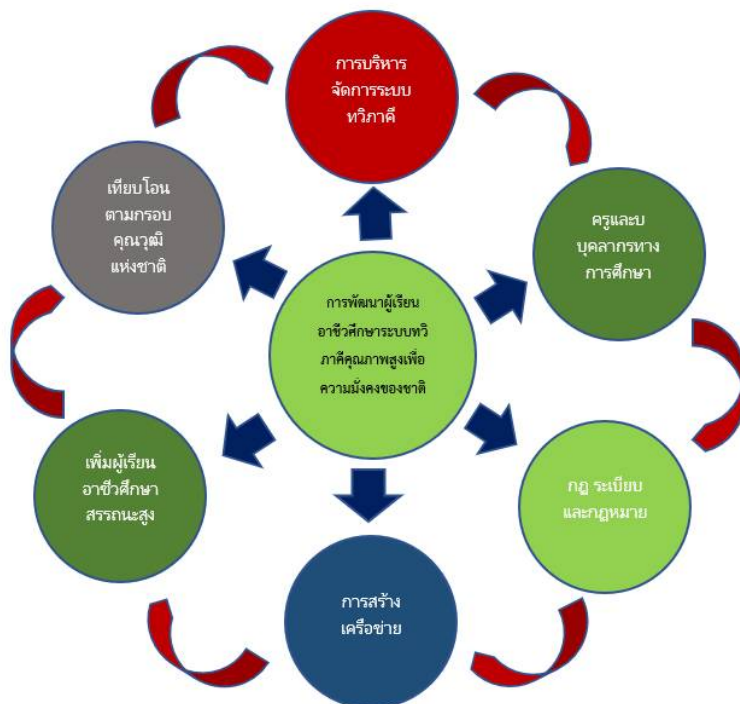
ความมั่นคงของชาติ มีเป้าหมายสำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสถานะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย เอกရာช อธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคน เทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ ดังนั้นรัฐบาลจึงวางยุทธศาสตร์การพัฒนาไว้หลากหลาย ซึ่งเป้าหมายหนึ่งได้แก่การพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เน้นพัฒนาคนเพื่อการอยู่ร่วมกันภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและได้กำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติขึ้นเพื่อวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ การจัดการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพหรือการอาชีวศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญจำเป็นต่อการขับเคลื่อนประเทศ นำไปสู่ความมั่นคงของชาติ และจากสภาพปัญหาการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาปัจจุบันที่ยังดำเนินการไม่ถึงขั้นประสบความสำเร็จ ผู้เรียนยังมีจำนวนน้อย สมรรถนะหรือคุณภาพของผู้เรียนยังไม่สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานอาชีพ หลักสูตรไม่สอดคล้องกับสถานประกอบการ การบริหารจัดการยังไม่สมบูรณ์แบบ ไม่มีคู่มือปฏิบัติที่ถูกต้อง ชัดเจน เป็นต้น เป็นปัญหาในมิติของหลักสูตร ผู้เรียน ผู้บริหาร ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง สถานประกอบการและครูฝึก เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนจึงได้สร้าง Model แนวทางการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีคุณภาพสูง เพื่อความมั่นคงของชาติโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการและการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ณ ปัจจุบัน2)สังเคราะห์รูปแบบการพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีคุณภาพสูง และ3) เสนอแนวทางการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีคุณภาพสูงกระบวนการดำเนินงานศึกษา1) ศึกษาเอกสารงานวิจัย บทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติและการบริหารจัดการระบบทวิภาคีทั้งในประเทศและต่างประเทศ2) ประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Focus Groups) ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาหอการค้าไทย สภาอุตสาหกรรม สภาการศึกษา ผู้แทนสถานประกอบการ ผู้เชี่ยวชาญ/ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 53)สรุปแนวทางการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีคุณภาพสูงเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ

<sup>1</sup> นักสภาสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 5

<sup>2</sup> รองประธานคณะกรรมการพัฒนาการศึกษาหอการค้าไทย

## ผลการศึกษา

สรุปผลการศึกษาสำหรับสร้างนักศึกษาทวิภาคีคุณภาพสูง ที่สามารถทำงานได้ตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ สอดคล้องกับมาตรฐานอาชีพ และคุณวุฒิวิชาชีพ รวมถึงสามารถประยุกต์ความรู้ ทักษะในการแก้ปัญหาในหน้าที่งานที่รับผิดชอบได้ มีประสบการณ์ทำงานที่ดี มีทัศนคติที่ดีและถูกต้องโดยนำประเด็นมาสร้างเป็น Model ดังนี้



จากการนำยุทธศาสตร์ประเทศมากำหนดความต้องการการผลิตกำลังคนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีคุณภาพสูงที่ผู้เขียนบทความวิชาการดำเนินการสร้างซึ่งจะสัมพันธ์เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกัน ดังนี้

1. ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา 1) สรรหาครูผู้เชี่ยวชาญจากผู้ประกอบการแต่ถ้าอาชีพแต่ละพื้นที่เข้าร่วมสอนเสริม 2) จัดอบรมผู้สอนร่วมกับครูที่รับผิดชอบที่งานทวิภาคีเพื่อให้เข้าใจกระบวนการจัดการความร่วมมือทวิภาคีอย่างลึกซึ้งเช่น จัดทำโครงการความรู้ในระบบการฝึกประสบการณ์ ความรู้รอบกรอบระบบการศึกษา 3) การสร้างระบบ วางระเบียบ สร้างคู่มือปฏิบัติงานทวิภาคีเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานระบบทวิภาคีที่มีคุณภาพ และมาตรฐานเดียวกัน 4) จัดทำคู่มือการใช้งานงบประมาณสามารถบูรณาการ การเรียนการสอนให้ควบคู่กับระบบทวิภาคี 5) มี KPI วัดผู้สอนและกำหนดเป้าหมายความร่วมมือทวิภาคีคุณภาพสูง 6) การจัดตั้งกองทุนระบบทวิภาคีคุณภาพสูง

2. ด้านกฎระเบียบและกฎหมาย 1) ปรับกฎ ระเบียบ กฎหมาย เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับระบบทวิภาคี แก้ไขปัญหาความยุ่งยาก ข້ซ้อนในการดำเนินงาน 2) สร้างกฎระเบียบเพื่อให้มีความคล่องตัวในความร่วมมือกับเครือข่าย 3) ยกเลิกปรับ/แก้กฎระเบียบและเงื่อนไขให้มีความคล่องตัวในความร่วมมือระบบทวิภาคีคุณภาพสูง 4) ศึกษาความร่วมมือระบบทวิภาคี ต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น เยอรมัน และอื่นๆ เป็นต้น

3. ด้านการสร้างระบบเครือข่าย 1) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง และความร่วมมือเชิงพื้นที่และความร่วมมือระดับชาติ 2) จัดอบรมความรู้การสร้างเครือข่ายอย่างเป็นระบบ 3) การหาข้อมูลวิชาชีพต่างๆที่เป็นเป้าหมาย เครือข่ายระดับพื้นที่และระดับประเทศ 4) จัดทำคู่มือองค์กรเครือข่ายทั้งระดับพื้นที่ระดับชาติเพื่อเป็นการชี้เป้าให้วิทยาลัยในพื้นที่สามารถเข้าถึงเครือข่ายผู้ประกอบการได้อย่างเป็นระบบ 5) ทำแพลตฟอร์มภาคีความร่วมมือที่เข้าถึงง่ายและมีความอ่อนตัวสูง 6) นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการระบบทวิภาคีคุณภาพสูง/การใช้ Digital Platformสร้างแพลตฟอร์มซอฟต์แวร์ทวิภาคีสู่เวทีโลก

4. ด้านการเพิ่มนักศึกษาอาชีวศึกษาทวิภาคีคุณภาพสูง 1) จัดทำหลักสูตรสู่ทักษะการปฏิบัติเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของนักเรียนนักศึกษาเชิงประจักษ์สอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ 2) จัดอบรมภาษาอังกฤษและระบบไอทีมีการทดสอบสมรรถนะสูงเชิงปฏิบัติได้จริงกับนักศึกษา 3) เก็บเครดิตแบบคั่นอนติกรีเทียบโอนเพื่อรับใบรับรองสมรรถนะสูงและให้มีรายได้เพิ่มขึ้นกว่าเดิมอย่างเป็นรูปธรรม 4) การศึกษาที่สามารถจบการศึกษาได้เร็วกว่าภาคปกติ 5) เน้นแนว ผู้เรียน สร้างทัศนคติที่ดีและถูกต้องเกี่ยวกับทวิภาคี ชักจูง ให้ความสำคัญ ให้ข้อมูลความเข้าใจระบบการบริหารจัดการทวิภาคีคุณภาพสูงแก่ผู้บริหาร ครู สถานประกอบการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

6) กำหนดความต้องการของอาชีวศึกษาประเทศนำเสนอต่อภาครัฐ 7) กำหนดพื้นที่จำนวนวิชาที่มีความรู้ต้องการพัฒนาประเทศ 8) รัฐส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้เป็นการเรียนฟรีมีงานทำและมีรายได้

5. ด้านการเทียบโอนกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ Up Skills Re Skill Credits Bank Non Degree และหลักสูตร Block Course 1) จัดทำระบบระเบียบคู่มือการเทียบโอนคุณวุฒิแห่งชาติกับสภาการศึกษาโดยเทียบเคียงกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ และมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง 2) ผู้เรียนจะได้รับการฝึกจากผู้เชี่ยวชาญในสถานประกอบการและได้รับรองสมรรถนะมาตรฐานเทียบเคียงมาตรฐานอาชีพ 3) จัดทำโมเดลการเทียบโอนสมรรถนะสูงของกรอบคุณวุฒิแห่งชาติเป็นการเพิ่มคุณภาพ เพิ่มวุฒิ เพิ่มโอกาส และเพิ่มรายได้

6. ด้านการบริหารจัดการระบบทวิภาคีคุณภาพสูง 1) สร้างรูปแบบการบริหารจัดการระบบทวิภาคีคุณภาพสูง กำหนดเป้าหมาย ปรับแผน และยกระดับการดำเนินงาน 2) นำข้อมูลงานวิจัย บทความวิชาการมาใช้เป็นฐานในการบริหารจัดการ 3) เน้นการวัดและประเมินผล ด้วยระบบการประกันคุณภาพ 4) จัดการอบรม และทำคู่มือที่เกี่ยวข้อง 5) ส่งเสริมให้เกิดการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารความร่วมมือส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ 6) จัดตั้งหน่วยงานรูปแบบคณะกรรมการทวิภาคีแห่งชาติ

## สรุป

บทความวิชาการนี้ได้ดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ภาพรวมการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีคุณภาพสูง ซึ่งการเป็น “นักศึกษาทวิภาคีคุณภาพสูง” หมายถึง ผู้สำเร็จการศึกษาที่สามารถทำงานได้ตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ สอดคล้องกับมาตรฐานอาชีพ และคุณวุฒิวิชาชีพ รวมถึงสามารถประยุกต์ความรู้ทักษะในการแก้ปัญหาในหน้าที่งานที่ได้รับมอบหมายได้ มีประสบการณ์ทำงานที่ดี มีทัศนคติที่ดีและถูกต้อง เพื่อตอบโจทย์ความมั่นคงของชาติ สามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเฉพาะผู้สำเร็จการศึกษาที่มีสมรรถนะและคุณภาพสูงจากการสร้างรากฐานที่มั่นคงซึ่งมาจากสามฐาน โดยฐานแรกได้แก่ มาตรฐาน มีความรู้ที่ทันสมัย สอดคล้องนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงของโลก ฐานที่สองได้แก่ พื้นฐาน มีทัศนคติที่ดีและถูกต้อง มีจิตใจที่มีคุณธรรม เป็นคนดี มีความกตัญญูต่อเวที ส่วนฐานสุดท้ายได้แก่ รากฐาน สุขภาพจิตที่ดี สุขภาพกายที่แข็งแรง ส่งผลให้ประเทศชาติเกิดความ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ทำให้ประเทศชาติเกิดความมั่นคงทางด้านบุคลากรที่เข้มแข็งสามารถขยายและตอบสนองการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจยุคเศรษฐกิจ BCG ได้ ซึ่ง Model การบริหารจัดการนี้สามารถใช้ในการบริหารงานของหน่วยงานทั้งภาครัฐและ

ภาคเอกชน เป็น Model ง่ายๆ ผู้สนใจศึกษาสามารถ “เข้าใจ ทำได้ ใช้เป็น” ไม่ยุ่งยาก ช่วยแก้ปัญหาด้านการบริหารจัดการ (โดยเฉพาะงบประมาณในการจัดหาครุภัณฑ์ที่ทันสมัยและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้) ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพช่วยพัฒนาประเทศให้ได้แรงงานคุณภาพตรงกับความต้องการมีความต่อเนื่อง สะดวกรวดเร็ว และมีความยืดหยุ่น และช่วยแก้ปัญหาทำงาน ทำให้ผู้เรียนครูที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารสถานศึกษา และสถานประกอบการได้รับประโยชน์โดยตรงในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการระบบทวิภาคีคุณภาพสูงที่ดีขึ้น สอดคล้องกับนโยบาย “ก้าวดี” ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 5 ที่ประกอบด้วย ดีที่หนึ่ง สุขภาพดี การมีสุขภาพ ร่ากายดี ส่งผลต่อการทำงานที่ดี การทำงานที่ดี ประสบความสำเร็จต้องรักษามิตรภาพที่ดีด้วย ดีที่สอง ความรู้ดี นักเรียน นักศึกษา ต้องเป็นผู้มีความตระหนักรู้ และละเอียด ลึกซึ้ง ในการปฏิบัติงาน “เข้าใจ ทำได้ ใช้เป็น” ดีที่สาม ทักษะฝีมือดี ต้องมีทักษะฝีมือดี ตามมาตรฐานอาชีพ ตรงตามความต้องการ มีความเชี่ยวชาญการปฏิบัติงานขั้นสูงด้วยการเรียนการสอนระบบทวิภาคี ดีที่สี่ ทัศนคติดี มีจิตอาสา ต้องมีทัศนคติที่ดีและถูกต้อง มีสติ มองความเป็นจริง สร้างแนวคิดเป็นพลังบวกมุ่งพัฒนาตนเอง และหน่วยงานอย่างสม่ำเสมอ มีจิตอาสาเพื่อสร้างสรรค์สังคม ดีที่ห้า คนดี วินัยดี ต้องดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม เสียสละ และเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น อยู่ในระเบียบ แบบแผนที่ดี ดีที่หก มุ่งมั่น อดทนดี ต้องมุ่งมั่น อดทน สามารถรักษาความปกติของตนเอง ไม่ว่าภารกิจที่ได้รับจะหนัก จะเบา สามารถยืนหยัด ไม่ย่อท้อแม้จะมีอุปสรรค ใดๆในชีวิต ดีที่เจ็ด ซื่อสัตย์ กตัญญูดี ต้องยึดมั่นในความสัตย์จริง เชื่อในความถูกต้อง ดีงาม ซื่อตรง มีเจตนาบริสุทธิ์ต่อตนเองและผู้อื่น มีจิตสำนึกที่ดี ดีที่แปด วิสัยทัศน์ดี เป็นผู้นำที่ดี ต้องมีความกล้าหาญ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นผู้นำที่ดีในอนาคต สามารถนำการเปลี่ยนในทางที่ดีสู่องค์กร ดีที่เก้า มุ่งงานทำและรายได้ดีเน้นรูปแบบทวิภาคีคุณภาพสูง ผู้เรียนได้ฝึกอาชีพ ลงมือปฏิบัติจริง มีรายได้ระหว่างเรียน ภายหลังจบการศึกษามีรายได้ดี สามารถประกอบอาชีพได้ มีความมั่นคงในชีวิต

เมื่อนักเรียน นักศึกษาได้ยึดแนวทางก้าวดีในการปฏิบัติตนก็จะทำงานใดๆ สำเร็จเพราะการเรียนระบบทวิภาคีคุณภาพสูงเป็นสายวิชาชีพต้องฝึกจริง ปฏิบัติจริง แต่เมื่อทำต่อเนื่องก็จะเป็นการสร้างวิสัยการทำงานให้สำเร็จติดตัวเป็นสมรรถนะที่สามารถพัฒนาไปเรื่อย ๆ ได้ โดย 4 วิสัย ทำอะไรก็สำเร็จ ผู้เขียนบทความวิชาการได้ให้ความหมายไว้ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ วิสัยทำ (คุณธรรม) วิสัยทน และวิสัยแท้ เมื่อผู้เรียนได้ฝึก 4 วิสัย และมี “ทัศนคติที่ดีและถูกต้อง” แล้วจะสามารถพัฒนาตนเอง พัฒนาหน่วยงาน องค์กรให้ประสบความสำเร็จ เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพสูง ตอบโจทย์ความมั่นคงของชาติ เป็นแนวทางในการดำเนินการช่วยลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เสมอภาค สนองตอบต่อผลประโยชน์แห่งชาติด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม นโยบายประเทศไทย 4.0 สนับสนุนนโยบาย BCG และการสร้างดิจิทัลแพลตฟอร์มในการเรียนรู้ ระบบ 5G เป็นการ “สร้างแพลตฟอร์มซอฟต์แวร์ทวิภาคี สู่เวทีโลก” เพื่อให้สะดวกในการเข้าถึงระบบทวิภาคี ซึ่งต่อไปจะมีมิติเชื่อมโยงขยายใหญ่ขึ้น เข้าถึงในหลายๆด้านของทวิภาคีคุณภาพสูงหลายๆมิติ และอนาคตงานใหญ่ๆจะต้องมีแพลตฟอร์มไว้รองรับ ถึงจะมีขนาดใหญ่แต่จะสะดวกคล่องตัวในการทำงานสูง สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือย่อว่า SDGs) เป็นประมวลเป้าหมายโลก 17 ข้อที่เชื่อมโยงกัน และตั้งใจให้บรรลุภายในปี 2030 เป้าหมายชุดนี้พัฒนาขึ้นเพื่อเป็นกรอบการพัฒนาโลกในอนาคตต่อจากเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษซึ่งหมดอายุในปี 2015 ข้อ 1, 2, 3, 4, 5 ซึ่งประกอบด้วย การขจัดความยากจน ขจัดความยากจนไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใดหรือที่ใดก็ตาม การมีสุขภาพที่ดี ทำให้แน่ใจถึงการมีสุขภาพในการดำรงชีพและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีในทุกช่วงอายุ การศึกษาที่มีคุณภาพ ทำให้แน่ใจว่าให้การศึกษามีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม และส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ตลอด

ชีพแก่ทุกๆ คน ความเท่าเทียมกันทางเพศ บรรลุถึงความเท่าเทียมกันทางเพศและส่งเสริมพลังของสตรีและเด็กหญิงทุกคน ซึ่งหากดำเนินการสำเร็จจะเป็นการอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุขเป็นปึกแผ่น

มีความมั่นคงทางสังคมท่ามกลางพหุสังคมและการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ความเจริญเติบโตของชาติความเป็นธรรมและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืนของยุทธศาสตร์ชาติ และวิสัยทัศน์“ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

### บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพให้จัดได้ สถานศึกษาอาชีวศึกษาและสถาบันการศึกษาตามพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ.2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนขับเคลื่อนกรอบคุณวุฒิแห่งชาติสู่การปฏิบัติ พ.ศ. 2562-2565. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เบญจวรรณ ศรีคำนวล และคณะ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาในจังหวัดลำปาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(2), 2535–2548.
- จงสถาพร ดาวเรือง และคณะ.(2560). อนาคตภาพการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษาในทศวรรษหน้า. *วารสารวิจัยและพัฒนาวิทยาลัยอาชีวศึกษาในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 12(1), 289-300.
- จิตาภา ถิรศิริกุล.(2559). การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในประเทศต่าง : คุณลักษณะร่วมและปัจจัยแห่งความสำเร็จ. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ฉบับสังคมศาสตร์*, 22(1), 51–60.